

УДК 821.161.2-6.09 (045)

ВАЛЕНТИНА КРИЩУК

м. Хмельницький

kryshchuk86@gmail.com

ПРОЗА NONFICTION: МНОЖИННІСТЬ ЕМПІРИЧНОГО І ТЕОРЕТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

У статті проаналізовано множинність теоретичних визначень ідентичності, які, однак, не вплинули на стійку функцію в літературознавчому дискурсі щодо феномену рефлексивного пошуку «Я»-ідентичності автора в полікультурному просторі. Наведені зразки характеризують еміграційну прозу nonfiction та її авторів переважно у площині модусів національної Я-ідентичності, в аспекті інтеграції життєвого досвіду, сформованого світогляду, стійких аксіологічних параметрів, що уможлиблює читачам схопити в цілості важливі віхи людського життя, проблеми особистості та шляхи їх реалізації. Доведено, що свідомість, якій притаманні такі властивості як само-свідомість, самоаналіз, самоконтроль, – є вищою формою сприйняття світу, а її (свідомості) осердям є пізнання об'єкту для розширення знання про Я-ідентичність.

Ключові слова: світогляд, Я-ідентичність «самість», образ автора, поліетнічний простір.

Початок ХХІ століття ознаменований удосконаленням системи освіти у відповідності до нових вимог. Нині в гуманітаристиці пріоритетом є забезпечення високої функціональності людини в період, коли концепції й технології стрімко змінюються, коли особистість усвідомлює відповідальність за свої активні дії, коли індивід у визначений їй природою час прагне ефективно і позитивно прожити своє життя, залишити добрий слід на землі. Йдеться, отже, про людину, її інтереси, її спілкування, комунікативні властивості. Недаремно зміни в системі гуманітарної освіти, зокрема навчання української мови і літератури, зумовлені новими цивілізаційними викликами. Викладання означених навчальних предметів в поліетнічному середовищі (йдеться про діаспорну літературу) вимагає неабияких зусиль, нових освітніх концепцій і технологій. В літературознавстві дослідження проблеми «Я»-ідентичності досі залишається своєрідним «terra incognita», що її атрибутує нефікційна проза, творена в чужомовному середовищі.

Дефініцію «Я-ідентичність» спорадично розглядали М. Барабаш у статті «Ідентичність прихованого «Я»-персонажа в сучасній українській прозі», Л. Полюхович – «Плинна» ідентичність у прозі Ігоря Костецького»,

Г. Косарева – «Проблема ідентичності персонажів у часовопросторових площинах в українсько-польській сучасній прозі (на матеріалі роману Юрія Винничука «Танго смерті» та повісті Лукаша Сатурчака «Galicia»), Л. Поліщук – «Особливості ідентичності образу рекламного персонажа і образу Я у молоді», Т. Швець – «Рефлексивний пошук «Я»-ідентичності в контрастному порівнянні образу «Іншого», І. Іванюк «Становлення ідентичності особистості в контексті зарубіжної психології» тощо. Більш по-науковому підійшла до потлумачення «прихованого «я» персонажа М. Барабаш, яка тематично розкладає конструкти ідентичності на «дзеркальне я», «оптичне я» (вилущене), «спектральне я», «сферичне я» (ідентичність як форма можливого не-існування світу зовнішнього або внутрішнього), композитивне (ускладнене) «я» (поєднує в собі декілька форм «немодального» «я», внаслідок чого буває важко провести чітку межу між авторським «я» та видимим і прихованим «я»-персонажа) [1, 14–15].

Мета статті – теоретично обґрунтувати ідентифікаційну матрицю, розкрити феномен моделювання «Я»-ідентичність у нефікційній прозі письменників українського зарубіжжя.

Літературознавці досі послуговуються синонімами ідентичності (тотожності, однаковості), використовуючи в дослідженнях поняття «Я-концепція», «Я-образ», «самоактуалізація особистості», самість». У визначенні дефініції ідентичності науковці досі не можуть дійти до конкретного знаменника. Так, аналізуючи ідентифікаційну матрицю, С. Московічі зауважував, що вона всорбовує велику кількість ідентичностей, одначе порядок та структуру в матриці визначає така ідентичність, що є провідною на певний момент [14, 214]. Соціолог Ч. Гордон, вивчаючи поняття ідентичності, запропонував поділяти її на п'ять видів: 1) статеву ідентичність – тобто гендерну ідентифікацію людини; 2) етнічну ідентичність – ідентифікацію людини як члена певної соціальної структури (етнос, нація, мовна група тощо); 3) ідентичність членства, яка досягається людиною як результат її взаємозв'язків з організаційним життям певної групи; 4) політичну ідентичність – ідентифікацію людини з певною політичною групою (ліберал, демократ тощо); 5) професійну ідентичність – ідентифікацію людини з певними видами трудової діяльності як в домашньому господарстві, так і поза ним [12, 431]. Як зазначає К. Келхоун: «Інтерес до ідентичності також обумовлений тими її проявами в межах модерніти, які виявили її проблематичність. Йдеться не просто про те, що нас більше, ніж наших пращурів, цікавить, хто ми такі. Скоріше нам набагато складніше встановити, хто ми такі, прийнятним чином підтримувати власну ідентичність в процесі нашого життя та добиватися її визнання іншими» [9, 194].

Термін Я-ідентичність застосовують до одиничного буття особистості, що його ще інтерпретують як «самість» (англ. Self). Остання чітко увиразнює екзистенційну персоналізацію, самототожність індивіда, що в сучасному літературознавстві потлумачується (в межах темпоральності, зв'язку з часом і простором) дихотомією «Я – Інший», «Ми – Інші», «Его – Альтер» – ставлення до самого себе (самооцінка), але в контексті соціокультурного буття. Відтак П. Рікер зацентровує на тому, що «ідентичність» у сучасному розумінні містить два різних значення, які відповіда-

ють латинським словам «idem» та «ipse». «Idem» означає «у вищому ступені подібне», «аналогічне», «таке ж саме», «одне й те ж», тобто має на увазі незмінність у часі (згідно з Кантом «Beharrlichkeit in der Zeit»). З ним.: постійність у часі. – В.К.) [15]. Тобто, хтось тотожний самому собі. «інший», «інакший».

А з ким ототожнює себе персонаж чи авторське Я? Звичайно, з оточенням, соціальною групою, актуалізуючи цінності, аксіологічні параметри власного Я та соціальної ролі особистості. Тому наше дослідження базуватиметься на літературознавчих, історичних, філософських, психологічних теоретичних парадигмах. Документальний текст тяжіє до метажанру, а все ж він (текст) демонструє, передає уяву автора трансформації власного життя, тобто життєвого світу і набутого досвіду. У нефікційній прозі (мемуари, листи, травелоги, нотатки) переважає судження самого автора, тому слушною з цього приводу є застереження Р. Інгардена про те, що говорить автор листа чи спогадів, то «належить до того самого світу квазі-дійсності, що й ця особа», відтак «будь-які судження треба сприймати лише як думки, представлені в цьому світі, а не як «правдиві» [13, 194]. Йдеться про суб'єктивне відображення світу, яке залежить від світогляду і свідомості людини. Саме свідомість, якій притаманні такі властивості як самосвідомість, самоаналіз, самоконтроль, – є вищою формою сприйняття світу, а її (свідомості) осердям є знання.

Аналізуючи проблему, винесену у заголовок, звернімось до науки акмеології, яка досліджує феноменологію, механізми й етапи розвитку людини. В онтогенезі, буттєвій основі індивід проходить три етапи дитинство, дорослість і старість. Документальну прозу творить і доросле й старше покоління. Спробуємо на конкретних прикладах простежити Рефлексивний пошук «Я»-ідентичності автора в чужомовному середовищі. Рефлексії людина проявляє в дитячому віці під впливом батьків, родини, друзів, в мінімальному соціальному середовищі. Згодом особистість потрапляє в інші осередки соціалізації, а отже під впливом певних змін набирає нової форми «Я-образ», в якому зароджуються і формуються національні складові. Спершу ці форми

набувають локусного (регіонального) характеру, далі – загальнонаціонального, гордості за Україну, належності до української нації. Прикладом може слугувати патріотична позиція емігрантів, які з часу незалежності держави допомагали й продовжують різними шляхами допомагати розбудовувати незалежну демократичну Україну. Але були випадки, коли в емоційному піднесенні, окремі письменники порушували проблему етнічної індеферентності. Так, О. Ізарський у щоденнику (18.03.68) коментує текст листа, який надійшов до нього від І. Костецького. Адресант дозволив собі висловити думку про те, «що в нього багато є спільного з Є. Маланюком: обоє вони типові росіяни, що з снобізму стали українцями. Різниця між ними у тому, що Є. М. навіки заплутався в націоналізмі, а І. К. з пояснення свого попереднього твердження: «Росіянин» у випадку Маланюка і своєму власному – я мав на увазі не етнічне походження. Його батьки чисті українці, в мене чиста українка мама, а батько хоч і вважався росіянином (я ношу мамине прізвище), але українізувався ще до Першої світової війни. Я маю на увазі емотивний світ російського інтелекту, російське мовомислення, що його і Маланюк, і я транспонували на українство. Як сказано – з різним успіхом». Далі: «Для мене Україна не має ніякої притягальної сили. Моя праця в українстві – чистий спорт у змаганні за тріумф цієї вищезгаданої справедливості». – Все ясно» [4, 119].

Рефлексуєючи, І. Костецький договорився до того, що для нього Україна «не має ніякої притягальної сили», тобто з нею він себе не ідентифікує. Автор листа, одружившись по війні з німецькою перекладачкою Елізабет Котмаєр (1902 –1983), потрапивши в інші осередки соціалізації, під впливом певних змін його «Я-образ» у полікультурному середовищі набирає іншої форми. Як бачимо, він втратив почуття патріотизму, а творення художньої літератури українською мовою для І. Костецького вважалося розвагою, що її сприймав, як «чистий спорт у змаганні». Ясно, що така позиція не подобалась адресату, їхні світогляди кардинально були протилежними, тому й не дивно, що «патріотизм» адресанта Олекса Ізарський прокоментував

стишло: «Все ясно», себто, нема про що більше говорити. І. Костецький дистанціювався від концепції Я-національне. У такий спосіб, завдяки листуванню, для адресата остаточно підтвердилась внутрішньоособистісна рефлексія, протиріччя, антиципація, уявлення, що склалося заздалегідь про І. Костецького. Світоглядна позиція І. Костецького зруйнувала природу взаєморозуміння з оточенням, як і, утім, зруйнувала його ставлення до національної культури, традицій, релігійних символів. Внутрішній світ І. Костецького потрапив під реформаційний процес, в якому йшла боротьба симбіозу: творення питомо української чи моделювання західноєвропейської культури. Однак, «руйнування символів довілля руйнує саму людину» (Мішель Фуко). Прикметно, що оригінальним, іноді непередбачуваним, відвертим методом рефлексії сприйняття світу є творчість еміграційних українських письменників, в якій через мовотворчість, нестандартний мовний світ документальної прози яскраво постає й образ самого автора. Автор творить себе не лише в мистецтві, а й у реальному громадському житті, суспільному середовищі, в якому формується і набирає нового змісту особистісна позиція. Автор, опанувавши вітчизняну і світову культуру, відкриває у собі нову грань, відкриває себе, саморефлексуєючи, зважає свій творчий потенціал, простір самореалізації. Про такий феномен красномовно свідчить метафоричний вислів О. Ізарського, який у щоденнику від 3 січня 1967 р. занотував: «Щоб писати, потрібно не тільки хист, а й мужність. А ще потрібно плечем торкатися плечей товаришів...» [4, 105]. Торкатися плечей товаришів, означає рівнятися у творчій роботі на кращі зразки української та світової літератури.

Певна річ, літературний вид творчості є проявом особистості, яка безперечно актуалізується, бо саме на письмі мистець творить самого себе (образ автора) через низку концептів: світогляд письменника, сприйняття певної епохи, оточення, відтворення мовного світу відповідно до індивідуального світосприйняття й індивідуальної психології. В даному разі письменник виступає суб'єктом розповіді і його модальність виражена в тек-

ті ставленням до того, про що повідомляє у листі адресатові. Відтак прочитуються його світоглядні концепції, особистісна точка зору, позиція на подію чи факт, його аксіологічні параметри, внутрішній світ. Фактично у прозі nonfiction увиразнюється авторська оцінка повідомлення, ставлення до світу і людини в ньому. Наведені приклади, як і конструктивна ознака тексту, уповні розкривають категорію модальності, що тісно пов'язана з дефініцією «образ автора» та його рефлексивного пошуку «Я»-ідентичності в поліетнічному просторі.

Авторський текст атрибує власне акти письменника й реципієнта. І, як стверджують теоретики, образ автора й індивідуальні симпатії читача залишаються ніби за кадром, тож будь-яке «я» «більше не має права говорити прямо, вважати «я» своїм «я»; «я» є на дорозі до іншого» [11, 566]. Іншими словами, Я-ідентичність автора розпрозорюється в тексті, я якому для автора існує найголовніший критик – читач, а для останнього – автор. Прикметно, що для читача Я-ідентичність виступатиме не реальним, а феноменологічним. Наблизитися до феноменологічного Я-ідентичність читач зможе лише тоді коли дешифрує у тексті авторську уяву, приховані значення, алюзії, внутрішній світ письменника (глибинне-Я). Отже, творення тексту і його сприймання взаємозалежні. У. Еко вказував на той факт, що прекрасний, інтелектуально сповнений твір стимулює читача до пошуку Я-ідентичності автора, відшукати у тексті оте «щось», яке автор свідомо приховав, але воно «завжди залишається в межах того світу, який мав на увазі автор» [10, 62]. У. Еко «зразковим» вважає такого автора, якого можна співвіднести-ототожнити з текстом, але означеного автора створює і «зразковий» читач. Тут швидше всього мова йде про елітарну літературу, яка атрибує інтелектуальну й естетичну ускладненість, закодовану образність, обширний спектр підтексту. Аби стерти грані між емпіричним та зразковим автором, філософ вводить в науковий обіг новий літературознавчий термін «лімінальний, межовий автор», який перебуває на ситуативному помежів'ї, коли він «уже не є емпіричною особою і ще не є текстом»,

коли «він змушує слова (або слова змушують його) встановити потенційний ряд асоціацій» [3, 566]. Фактично науковець веде мову про бінарні полюси образу автора та його ідентичності. Така ідея про бінарні аспекти ідентичності не нова, У. Еко її запозичив в англійського психолога, автора теорії соціальної ідентичності Теджфела Генрі (1920–1982), який довів, що Я-концепція особистості може бути репрезентована як когнітивна система, котра регулює всі форми соціальної поведінки. Вона всорбовує в себе дві основні підсистеми: особистісну ідентичність і групову. У. Еко, трансформувачи ідеї Г. Теджфела, уніфікувавши форму під знаком ситуативного помежів'я, переніс їх в науку про літературу. За Г. Теджфелом, ідентичність ототожнюється із «Я-концепцією» та розглядається як когнітивна система, що виконує роль регуляції поведінки особистості в певних умовах. Існує дві підсистеми: особистісна ідентичність – це самовизначення в термінах інтелектуальних, фізичних і моральних аспектів та соціальна ідентичність – вона виформовується з окремих ідентифікацій, визначається приналежністю людини до різних соціальних категорій: раси, національності, статі тощо [16].

Американський психолог Джором Брунер спостеріг, що в умовах масової урбанізації «об'єктивні вияви етнічного немов би зникають, а такий його суб'єктивний (і найважливіший, за загальним визнанням) вияв, як етнічна самосвідомість, навпаки, зростає. Етнічне фіксується емпіричними дослідженнями там, де його, згідно з нашими старими мірками, вже не повинно було й бути» [2, 212]. Не зрадив національним інтересам О. Ізарський. Так, Г. Галян, науковець Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, оприлюднила листи О. Ізарського до художниці К. Кричевської-Росандіч. У листі (9.11.1996) до неї адресант заторкує своє знайомство із письменником, філософом Ф. Степуном (1884–1965). Таке знайомство зачепило порухи душі автора на все життя: «У мене було надзвичайно багате знайомство з блискучим вченим, філософом, романістом і критиком (фактичним редактором белетристики у «Современных записках», Париж), меуаристом, режисером і актором, знавцем

кіно, оратором («Я слухав курс його лекцій з історії російської культури у Мюнхенському університеті»), нарешті, політиком, дорадником Керенського. Мова йде про Федора Августовича Степуна, одного з центральних героїв повністю ще не опублікованого мого роману «Столиця над Ізаром». Його батько московський німець, а мати шведка. Освіта німецька – Гайдельберг. Колись я познайомив зі Степуном Юрія Шевельова, ми вийшли від Степуна на вулицю, Юрій Володимирович сказав, що такої людини у нас немає. Враження було велике» [7]. Степун є прототипом Платона Августовича Гессена в автобіографічному романі О. Ізарського «Столиця над Ізаром» [5, 332]. Автор епічного твору виводить образ персонажа з реального життя, без ретуші. Так, Гессен (себто Степун) заперечує українське спрямування творчості молодого письменника Віктора Лисенка (читай О. Ізарського), закликає його «вийти з тіні України і піти шляхом Гоголя й Ахматової, інакше занепасти свій талант». Центральний персонаж роману насторожився, його Я-концепція, Я-ідентичність не була суголосною тій позиції, яку озвучив порада, тому Лисенко поволі почав віддалятися від Гессена, який у діалозі, з'ясувалось, відійшов від національної ідентичності, оскільки його цілком влаштував етніцизм.

Наведена ілюстрація наочно демонструє яскравий приклад не помежів'я, про яке говорить У. Еко, а горизонту, що на ньому сходиться Я-ідентичність літературного персонажа й автора прозового твору. Спершу героєм роману опановує домінування в психічній структурі негативного стану середнього рівня енергетики (невизначеність, невпевненість, розчарування, очікування), привнесений співрозмовником, від несподіваної ідеї якого він опинився у вакуумі очікувально-оціночного, проміжного статусу між бажаним/небажаним і дійсним. Згодом, опанувавши свої емоції, для персонажа (автора) настає позитивний стан середнього рівня енергетики (упевненість, умиротворення, зацікавленість у власному сенсі, життєвій позиції на шляху утвердження Я-ідентичності). Автор відчув розкрилля, свіжий струмінь, стихію рідного слова, якого не зрікся в поліетнічно-

му середовищі, і на чужині продовжував збагачувати українську культуру високохудожніми творами. Досвід і життєві цінності складають основу, на якій виформовується психологія поведінки, вчинку, система важливих психологічних настановлень, рис характеру особистості (В. Куєвда). Персонаж О. Ізарського, як і сам автор роману «Столиця над Ізаром», на відміну від Гессена (Степуна), усвідомлював, що національна ідентичність – це його ідентичність, оприявлена в почутті належності до України, своєї нації, незважаючи на юридичний статус громадянства.

Національно-патріотичні думки, любов до України, рідної мови, батьківського порога, Поділля постійно перебували в полі зору письменника О. Гай-Головка. Так, онука П. Смиренка Тетяна Володимирівна Смиренко (Канада), 1996 р. гостювала в «Просвіті» (м. Київ), звідки привезла для О. Гай-Головка адресу науковця В. Мацька. В листі (06.12.1996) О. Гай-Головка зворушливо, емоційно ділиться думками про свій творчий набуток, про синівську любов до України, заторкує й свою причетність до національно-визвольної боротьби: *«Вельмишановий п. Мацько – мій ближчий земляче! Про рідне Поділля я не забував і не забуваю ніколи, бо воно зіграло моє дитинство й юнацтво, напоїло джерельною водою любови до подільського божественного оточення. Діставши несподівано Вашу п. Мацьків – голови Подільської «Просвіти» – адресу, дуже радий, що тепер можу поділитися з моїми ближчими братами-подолянами своїми літературно-творчими здобутками, визрілими в боротьбі за долю й незалежність України»* [6]. *Завважимо, що О. Гай-Головка виступає у ролі джерела первинної інформації про явища і процеси, котрі нами досліджуються. Респондент ділиться «літературно-творчими здобутками, визрілими в боротьбі за долю й незалежність України».* Отже, в листі оприявлено бачення письменником ролі митця в суспільстві, його активної творчої позиції в розбудові вітчизняної культури.

Таким чином, у процесі дослідження виявлено, що теоретична модель феномену ідентичності досі не знайшла єдиного визначення, підтвердження єдиної думки серед науковців. В літературознавстві існують різновекторні теоретизування, найперше – це «ідентичність

его» (Ego-identity), що розкриває почуття тожності самому собі, можливості контролю над собою. Означена ідентичність репродукує особисті, зчаста неусвідомлювані уявлення, завищені оцінки індивіда про себе, і така оцінка нерівномірно сприймається оточенням. За Е. Еріксоном, «ідентичність его – це найзагальніші, особисті, іноді неусвідомлювані уявлення людини про себе». Відомий психоаналітик застерігав дослідників: «Перечитуючи написане мною про ідентичність, я багато разів ставив собі одне і те ж питання, тож поспішаю заявити, що в цій книзі я не даю остаточного визначення даного поняття. Чим більше пишеш на цю тему, тим ширшим і всеохоплюючим здається зміст цього терміна» [8].

Отже, існують різні види ідентичності – етнічна, поліетнічна, етніцизм, професійна, релігійна, організаційна, когнітивна (Я-концепція). Але нами розглянуто Я-ідентичність автора нефікційної прози, в якій увиразнено етнічну ідентичність, як систему уявлень автора про етнокультурний світ, інтегрування, усвідомлення своєї належності до українського етносу (О. Ізарський, О. Гай-Головка). Етніцизм прочитується у листі І. Костецького до О. Ізарського, в якому спостерігається певний відхід адресанта від власної етнічної групи. Я-ідентичність І. Костецького спроектовано в чужомовному середовищі на пошук стійких соціально-психологічних груп не за етнічними ознаками. Крім того, у листі надibuємо й етнічну індеферентність, адже відступ від етнічної ідентичності по суті розкриває його позицію неактуальності власне етнічності, а відтак заперечення про спільне територіальне й історичне походження, єдину мову, духовну і матеріальну культуру.

Множинність теоретичних визначень ідентичності не вплинули на стійку функцію в літературознавчому дискурсі щодо феномену рефлексивного пошуку «Я»-ідентичності автора в чужомовному середовищі. Наведені зразки характеризують еміграційну прозу nonfiction та її автора переважно в площині модусів національної Я-ідентичності, в аспекті інтеграції життєвого досвіду, сформованого світогляду, стійких аксіологічних параметрів, що уможлиблює читачам схопити в цілості важли-

ві віхи людського життя, проблеми особистості та шляхи їх реалізації. Усвідомлюємо, що в одній статті годі проаналізувати всі параметри літературознавчого дискурсу Я-ідентичність автора в чужомовному середовищі, позаяк обмежені вимогами до публікацій такого ґатунку. Сподіваємось, що наша стаття стане поштовхом для подальших філологічних студій.

Список використаних джерел

1. Барабаш М. Ідентичність прихованого «я»-персонажа в сучасній українській прозі / М. Барабаш // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. — 2011. — Т. 168, вип. 156. — С. 9—15.
2. Брунер Дж. Психологія познання. За пределами непосредственной информации / Дж. Брунер ; пер. с англ. — М. : Прогресс, 1977. — 413 с.
3. Еко У. Поміж автором і текстом / У. Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. — Львів : Літопис, 2002. — С. 564—578.
4. Ізарський О. «Висмики» з щоденників 1940–1980 рр. / Олекса Ізарський. — Полтава : Динамік, 2006. — 392 с.
5. Ізарський О. Столиця над Ізаром (Мюнхен) : [роман] / Олекса Ізарський. — Полтава : АСМІ, 2002. — 336 с.
6. Листи Олекси Гай-Головка до Віталія Мацька: 12.01.1997–30.01.2004 // Державний архів Хмельницької області. — Ф. Р 6353. — Оп. 1. — Спр. 1.
7. Фонди Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, «Документи. Листи О. Ізарського до К. Росандіч».
8. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / А. В. Толстых (общ. ред. и предисл.), А. Д. Андреева (пер.) / Эрик Эриксон [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.studfiles.ru/preview/6177633/>.
9. Calhoun C. Critical Social Theory: Culture, History, and Challenge of Difference / C. Calhoun. — Oxford ; Cambridge, 1995. — 356 p.
10. Eco U. The Role of the Reader / U. Eco. — Bloomington : Indiana University Press, 1984. — 273 p.
11. Encyclopedia of Contemporary Literary Theory. Approaches, Scholars, Terms / ed. by I. R. Makaryk. — Toronto-Buffalo-London : University of Toronto Press, 1993. — 656 p.
12. Gordon Ch. Development of evaluated role identities / Ch. Gordon // Annual Review of Sociology. — 1976. — V. 2. — P. 405—433.
13. Ingarden R. O tak zwanej «prawdzie» w literaturze / R. Ingarden // Teoria literatury i metodologia badań literackich / red. D. Ulicka. — Warszawa : Wydzał Polonistyki UW, 1999. — S. 177—228.
14. Moskovici S. Notes towards a description of Social Representation / S. Moskovici // European Journal of Social Psychology. — 1988. — V. 18. — P. 211—250.
15. Ricoeur P. L'identité narrative / Paul Ricoeur // Esprit. — 1988. — № 7—8. — P. 295—304.
16. Tajfel H. The social identity theory of intergroup behavior [Electronic resource] / H. Tajfel, J. C. Turner // in: Worchel S. & Austin W. G. (Eds). Psychology of intergroup relations. — Chicago : Nelson-Hall, 7—24. — Mode of access : <http://amadeus.management.mcgill.ca/~mark.mortensen/>.

VALENTYNA KRYSHCHUK
Khmelnyskyi

**PROSE NONFICTION: THE MULTIPLEITY OF THE EMPIRICAL
AND THEORETICAL DETERMINATION
OF NATIONAL IDENTITY IN THE POLY CULTURAL SPACE**

The plurality of theoretical definitions of identity, which, however, did not affect the stable function in the literary discourse as for this phenomenon of reflexive search of «I»-identity of the author in the multicultural space has been analyzed in the article. The presented examples characterize the emigration prose of nonfiction and its authors mainly in the plane of modi of the national I-identity, in the aspect of integration of life experience, the developed worldview, stable axiological parameters, which enables the readers to grasp the important milestones of human life, the problems of personality and the ways of their realization. It is proved that consciousness, which possesses such properties as self-consciousness, self-analysis, self-control, is the highest form of perception of the world, and its (consciousness) core is the perception of the object for the expansion of knowledge about the I-identity.

Key words: worldview, I-identity, «self-image», author's image, polyethnic space.

ВАЛЕНТИНА КРИЩУК
г. Хмельницький

**ПРОЗА NONFICTION: МНОЖЕСТВЕННОСТЬ ЭМПИРИЧЕСКОГО
И ТЕОРЕТИЧЕСКОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ
В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ**

В статье проанализированы множественность теоретических определений идентичности, которые, однако, не повлияли на устойчивую функцию в литературоведческом дискурсе относительно феномена рефлексивного поиска «Я»-идентичности автора в поликультурном пространстве. Приведенные образцы характеризуют эмиграционную прозу nonfiction и ее авторов преимущественно в плоскости модусов национальной Я-идентичности, в аспекте интеграции жизненного опыта, сложившегося мировоззрения, устойчивых аксиологических параметров, что есть для читателя возможным схватить в целости важные вехи человеческой жизни, проблемы личности и пути их реализации. Доказано, что сознание, которому присущи такие свойства как самосознание, самоанализ, самоконтроль, – является высшей формой восприятия мира, а ее (сознания) ядром является познание объекта для расширения знания о Я-идентичности.

Ключевые слова: мировоззрение, Я-идентичность «самость», образ автора, полиэтничное пространство.

Стаття надійшла до редколегії 01.10.2017